

Consideracions sobre els fets de Vilalba dels Arcs (I)

En primer lloc, voldria expressar el meu agraïment al setmanari L'EBRE per acollir entre les seves planes aquesta pica-baralla, i donar-me l'oportunitat de respondre a l'escrit del Dr. Josep Sánchez Cervelló, catedràtic de la URV, del 9 de setembre passat. Es tracta de la seva rèplica al meu article del 29 de juliol, que les seves tesis sobre els Fets de Vilalba, publicades amb motiu del seu 75è aniversari. Aquest és, doncs, un escrit de contrarèplica, el darrer per part meua dins d'aquesta polèmica què, donada la posició i l'ascendent editorial i mediàtic del meu oponent, de ben segur que em farà més mal que bé.

En el seu escrit, el Dr. Sánchez Cervelló apunta la seva voluntat de rebatre els meus arguments sense caure en la desqualificació personal. El cert, però, és que no se'n surt gaire bé i, sense gaires subtilitats, em qualifica de revisionista franquista, equiparant-me a publicistes del règim com Pío Moa o César Vidal. Val a dir, però, que no és el primer cop que el senyor catedràtic em titlla de franquista. Ho féu en el passat, quan gaudia de la protecció i l'amistat política del que era el meu cap, i la necessitat de conservar la feina m'obligà a callar i empassar. Les circumstàncies han canviat, i em trobo en disposició de poder contestar lliurement.

De fet, el recurs a aquest tipus de desqualificacions posa de manifest la manca d'arguments històrics, documentals o lògics, per rebatre la meua interpretació sobre els fets esdevinguts a Vilalba el 22 de juliol de 1936. Una manca d'arguments que, a més, obliga el Dr. Sánchez Cervelló a llençar pilotes fora, duent la qüestió molt més enllà del fet puntual d'aquell dia, únic punt de dissensió entre tots dos, per allargar-ho fins al 1943. Anem, però, a pams.

Vostè afirma que desconec les fonts bibliogràfiques que avalen la seva tesi o, simplement, la recullen. Com en la major part del seu article, s'equivoca de fit a fit. Conec totes les obres que cita. Les he llegit i consultat. De fet, ho faig des que el vaig conèixer el 1997, en unes jornades sobre la Guerra Civil i el franquisme a Barberà del Vallès. Acabada la seva ponència, on féu esment dels fets de Vilalba i de la repressió de postguerra, em vaig acostar, i fou vostè qui em traslladà la necessitat de fer higiene democràtica sobre la veritat d'aquells tràgics esdeveniments. Sento que el resultat d'aquell encàrrec no sigui del seu grat.

Com deia, conec les obres que cita, però no comparteixo les seves conclusions. El problema rau que tots beuen de les mateixes fonts: les obres de Luis Climent i José Monlleó, ambdues escrites el 1942 per propagandistes del règim. Obres que cal emmarcar en la lluita intestina que existia entre carlins i falangistes per aconseguir el control dels centres de poder que controlava el Movimiento. Una lluita on els carlins, en desavantatge, necessitaven demostrar la seva implicació en l'alçament, els riscos i sacrificis assumits, per poder reivindicar el seu paper de lideratge en la rebel·lió militar a Catalunya. Una lluita que es recull en l'excel·lent obra de Joan Maria Thomàs Falange, *Guerra Civil, franquisme* (1992), i que projecta una ombra de dubtes raonables sobre la veracitat absoluta de les afirmacions contingudes en aquestes obres.

Val a dir, en tot cas, que cap dels autors contemporanis que han repetit les tesis de Climent i Monlleó ha reaccionat de forma tan abraonada com vostè a la revisió que en faig. La veritat és que cap d'ells ha reaccionat. Possiblement perquè tots ells són conscients de la fragilitat de les fonts utilitzades, com ho són d'una de les premisses de la nostra feina: que en qualsevol moment algú pot desmuntar les nostres hipòtesis de treball a la llum de nous documents o dades. Una possibilitat que cal assumir amb certa humilitat.

Aquesta revisió, en part, ha estat possible per la consulta

sistemàtica de les fonts locals, principalment l'arxiu municipal. Fonts que vostè mai ha consultat. Malgrat tot, només amb els testimonis bibliogràfics de dos propagandistes del franquisme, s'entesta a tenir la raó.

També diu que m'ho faig venir bé per ometre part d'una cita que no m'interessa. No puc negar que així va ser, però no pels motius que vostè suposa, sinó per una qüestió d'espai. En un article de poc més de dues pàgines, aquell estalvi, tot i que desafortunat, em va semblar oportú. Aquesta és la meua excusa, quina és la seva per fer el mateix en un llibre de 448 pàgines?

Finalment, com a recurs de distracció, s'agafa a la repressió franquista de 1939, l'oficial i aquella que van exercir els veïns de la població i que va requerir la creació d'un Tribunal Militar especial per aturar-la. Res a dir. Els fets foren aquests, lamentables, vergonyosos i certs. Jo mai no els he negat. Però una cosa no treu l'altra, tal com vostè pretén. Jo només li qüestiono la seva interpretació sobre el 22 de juliol, res més.

De fet, si del seu escrit hi destrio les desqualificacions, les lliçons bibliogràfiques i les referències a 1943, no hi queda res relacionat amb aquell dia. Cap argument que demostrï que vaig errar, a excepció del seu orgull ferit. Tot i això, possem per cas que té raó. Que les dretes es van aixecar en armes, van controlar el poble, van requisar armes i detenir militants d'esquerres; en definitiva, que es van sumar a l'Alzamiento.

Si fou així, com explica que permetessin l'entrada de centenars de milicians armats a la població sense oferir cap resistència? Com és possible que aquells rebels decidits a lluitar contra la República, tot d'una, alliberessin els seus presoners i els tornessin les armes? Com és possible que els deixessin fer mítings i arengues a escassos cinquanta metres escassos de la seva seu? Com és possible que es deixessin detenir sense disparar un tret i que fossin conduïts carrer Major amunt, com xais a l'escorxador, sense cap resistència?

No ho entenc de cap manera, si no és que, a més de ser de dretes, pecat original imperdonable, eren uns veritables estúpids, d'una candidesa tal que difícilment quadra amb el retrat que vostè fa d'ells. O, potser és, senzillament, que mai no es van alçar en armes, ni van controlar la població, tot i que en tinguessin intenció, extrem que no nego.

Sense arguments de pes, com ja he dit, vostè em descobreix una faceta de la seva personalitat que desconeixia: les seves dots endevinatòries. Diu conèixer les raons que em mouen a dur-li la contrària: la defensa de les dretes locals, per ascendir-les a la categoria de màrtirs, deslliurant-los de tota responsabilitat en els tràgics fets de la Guerra Civil a Vilalba. Un cop més, s'equivoca completament. L'únic objectiu de la meua rèplica era defensar la falsedat d'unes afirmacions que vostè, en cada ocasió que té, torna a repetir, com si d'aquesta manera fossin més certes.

Després d'anys de recerca, crec fermament que a Vilalba, com a la major part de Catalunya, dretes i esquerres comparteixen la responsabilitat de la violència i la sang que es va vessar en aquells anys fatídics. La guerra va començar el juliol de 1936, però els odís i rancúnies es venien acumulant de feia temps. A Vilalba, des de les primeries del segle XX, esquerres i dretes van protagonitzar enfrontaments violents, assassinats i persecucions contra els seus enemics polítics. Coneixedor d'aquesta realitat, jo no pretenc, doncs, santificar un grup per criminalitzar l'altre; línia de treball que no sembla compartir.

(continuarà la setmana que ve)